

Ook al zou je dat niet altijd direct zeggen: in het natuurgebied rond het Naardermeer draait alles om water. Over het belang van zuiver water bij het Naardermeer, vroeger, nu en in de toekomst ging de lezing die Wessel Fokkema van Natuurmonumenten hield op de 14e Noordhollandse Vogeldag.

Wessel Fokkema

Toekomst van Naardermeer en omgeving afhankelijk van water

Wanneer we als een vogel zouden kunnen komen aanvliegen op het Naardermeer dan zouden we ons verwonderen over hoe anders het meer eruit ziet dan wij het kennen. Met recht is te zien dat het de titel van wetland verdient. Bijna de helft van het 750 hectare grote natuurgebied bestaat uit water, het andere deel uit riet- en hooiland en moerasbos.

Het beheer van een wetland draait natuurlijk in de eerste plaats om water. Voldoende water en water van een goede kwaliteit. Dit uit zich in het Naardermeer in een helderheid welke ongekend is voor Nederlandse begrippen. Onder de waterspiegel opent zich een bijzondere wereld voor ons met veel vis zoals voorn, baars, zeelt en snoek, die uiteraard weer een voedselbron vormen voor de vogels van het gebied.

Maar ook een bijzondere plantenwereld met watergentiaan, fonteinkruiden en vele soorten kranswieren. Aan deze kranswieren doen in de herfst vele eendensoorten en zwanen zich te goed om krachten op te doen voor het winterseizoen. Daarnaast tref je de mooiste zoetwatersponzen aan en klokdiertjes, levend in dichte kolonies op de stengels van de waterplanten.

14 N.H. Vogeldag

Deze wondere onderwaterwereld is vastgelegd door de onderwaterfotograaf Willem Kolvoort in het boek "Onder de waterlelies van het Naardermeer", een aanrader ook al betreft het geen vogels.

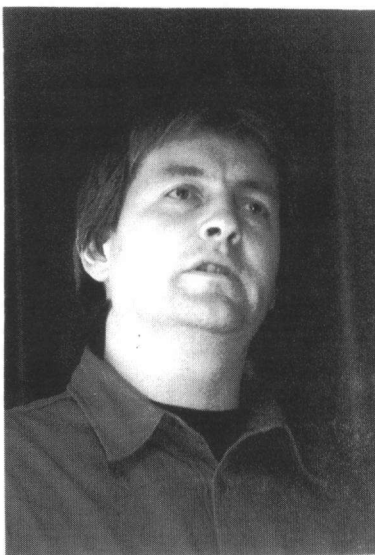
Boven het meer glijdt de bruine kiekendief, in het riet hoor je de grote karekiet lang voordat je 'm in het topje van een stengel ziet. Sinds kort is de zwarte stern terug, voor mij het pareltje van de moerassen. Maar om dit moois te behouden en te versterken moeten er drastische maatregelen worden genomen. Zo ver-

schenen er kranen en bulldozers rond het Naardermeer.

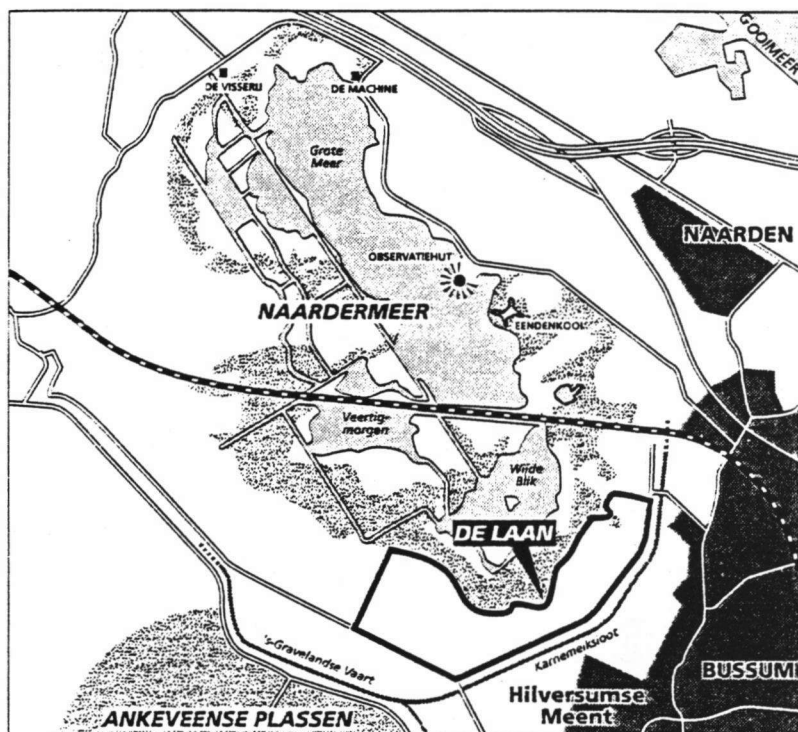
Verdroging

In de voorgaande jaren ging het slecht met het Naardermeer. Waar in 1883 de droogmaking van het meer nog mislukte door de grote aanvoer van kwelwater uit het Gooi (64.000 kuub per dag!), verdween deze geleidelijk door de bebouwing en grondwateronttrekking. Daarnaast werd ook het waterpeil in de graslandpolders rond het meer steeds verder verlaagd. Door de zandbodem van het meer kon het daar aanwezige water gemakkelijk wegzijgen naar die polders, waar vandaan dit kostbare water regelrecht de Vecht in werd gepompt.

Lange tijd is er ook water vanuit de Vecht ingelaten in het meer. Tot het jaar 1958 want toen reeds hadden de beheerders in de gaten dat dit water van slechte kwaliteit was. Er werd besloten tot het stoppen van de inlaat wat verdroging tot gevolg had. Het motto was toen "liever verdrogen dan vervuilen". Een moeilijke keus maar het was nog de beste van twee slechten. Door de daling van de waterstand werd het in het meer gevormde veen blootgesteld aan de invloed van zuurstof waardoor het ging veraarden, in feite een compostingsproces waar-

Wessel Fokkema

bij voedingsstoffen als fosfaat en stikstof vrijkwamen. Deze voedingsstoffen kwamen uiteindelijk in het water terecht wat algenbloei en botulisme ten gevolge had. Het meer veranderde in een soort groene erwtensoep. In 1984 is een waterbehandelingsinstallatie in gebruik genomen welke het water eerst zuivert voor het wordt ingelaten. Dit leidde in 1989 tot een terugkeer van het heldere water. Meteen reageerde de plantenwereld erop. Er worden nu weer dertien soorten kranswieren gevonden die de bodem van het meer grotendeels bedekken.

De waterkwaliteit wordt verder verbeterd door een baggeroperatie waarbij 600.000 kubieke meter slib wordt verwijderd. Het slib is gelukkig door het wijze besluit in 1958 niet vervuild geraakt met zware metalen vanuit de Vecht.

Herstelplan

Maar dan nog steeds de wateraanvoer. Door het stopzetten van het oppompen van drinkwa-

ter in het Gooi zal in de komende jaren de kwelstroom weer gaan toenemen. Het probleem van wegzijging naar de polders wordt aangepakt door de gronden in deze polders te verwerken. Immers, de boeren zouden met een hoge waterstand niet kunnen boeren. De gronden zijn aangewezen als relatienotagebied en het Rijk en de Provincie

nemen de kosten voor hun rekening. Deze verwerving geschiedt vrijwillig en is een zorgvuldig proces van ruil of aankoop. Alle boeren zijn goed terecht gekomen en boeren naar tevredenheid elders.

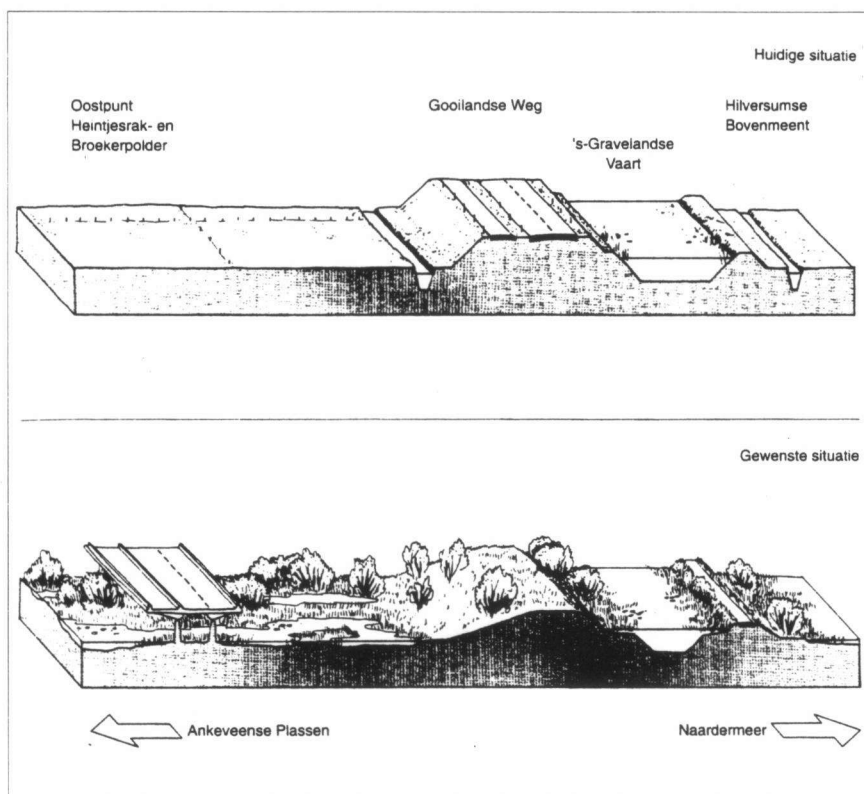
Zodra gronden eigendom waren geworden van Natuurmonumenten werd getracht de tussenliggende sloten in peil te verhogen. Kleinschalige maatregelen welke onvoldoende meehielpen het probleem te bestrijden.

In nauwe samenwerking met diverse partijen als provincie, gemeenten, zuiveringschap en waterschap is een herstelplan opgesteld. Besloten werd onder meer om de peilen in de polder drastisch te verhogen. Daarbij zouden de diepere delen van de graslanden zelfs deels plasdras of onder water komen te staan. Wat begon als maatregel ten behoeve van het Naardermeer uitte zich als een cadeautje van een 280 hectare groot natuurterrein. Deze maatregel werd versterkt door diepere delen een weinig af te graven, sloten te verbreden met natuurvriendelijke taluds, verwijderen op sommige plekken van de bemeste zode en verlande kreken weer open te graven. Het water moet uiteraard

De Hilversumse Bovenmeent gezien vanaf de 's-Gravelandse Vaart

Foto: Pieter Schut

Overgangszone tussen Naardermeer en Ankeveense Plassen. Nu en straks

het werk gaan doen. 's Zomers wordt in de Hilversumse Bovenmeent een waterpeil aangehouden van 1.10-NAP en 's winters mag het stijgen tot 0.90-NAP. Daardoor komt het overgrote deel van de polder onder water, dat zich in het voorjaar gedurende de vogeltrek weer terug trekt. Elke vogelliefhebber weet wel hoe de vogelwereld hierop reageert. 's Winters een hoger peil dan in de zomer is natuurlijk ook de natuurlijke situatie welke echter door de waterschappen in het kader van het agrarisch belang (berging) is omgedraaid in zomers hoog en 's winters laag. Deze maatregel doet een gebied ontstaan met water, rietland, moerasbos en grasland. Er wordt begraasd met het jong- en vleesvee van de buurmanboeren. Hogere delen zullen nog worden gehooid en bemest om te dienen als opvang van de fouragerende grauwe ganzenpopulatie.

Zo ontstaat er een landschappelijke aaneenkoppeling met de Ankeveense plassen waardoor het begrip kerngebied uit het natuurbeleidsplan inhoud krijgt. Er is al een project gestart om ook de barrièrewerking van de drukbereden N236 op te heffen middels een faunapassage.

Keverdijk

In de zomer van 1997 zijn ook de inrichtingswerken van de Nieuwe Keverdijkse Polder gereed gekomen. Dit plan maakt onderdeel uit van de totale peilwijziging in de Nieuwe Keverdijkse Polder. Het peil in het agrarisch deel van de polder, ten westen van de Keverdijk, wordt verlaagd. Deze peilverlaging is alleen mogelijk wanneer het gebied ten oosten van de Keverdijk tot aan het Naardermeer in peil wordt verhoogd. Een goed voorbeeld van een oplossing, waarbij meerdere partijen baat hebben. Dit gebied zal

een veel opener en graziger karakter hebben dan de Hilversumse Bovenmeent. Wel zijn twee oude kreken, de Spijke en de Nesse, welke intussen waren gedegeneerd tot een sloot van vijf meter en een van twee meter, weer in het landschap zichtbaar gemaakt. Deze kreken waren doorbraken van de Vecht richting het Almere in 1300 toen de Vecht hier werd afgedamd. Wanneer het water in de polder gaat stijgen zal de bedding zich vullen en ontstaat er een water van wel dertig meter breed. Nadat het riet zich langs de oevers vestigt en de polder een ruiger karakter krijgt voelt wellicht de kwartelkoning zich hier weer thuis.

Conclusie

Wat levert het nu allemaal op voor de vogels? Bekend en berucht was de komst van de sporenkievit, maar ook de lepel-aar diende zich weer aan net als grote groepen kievit, watersnip, vele soorten steltlopers, de visarend, blauwe kiekendief enzovoorts, enzovoorts. Vele vogelliefhebbers hebben hun weg naar de Meent al gevonden. Ten behoeve van hen en andere natuurliefhebbers zullen wandelroutes worden aangelegd en uitkijkpunten worden gebouwd. De neergaande lijn van het Naardermeer lijkt te zijn omgebogen tot een hoopvolle toekomst. Tijd om op onze lauweren te rusten is er niet want voor Ankeveen en Kortenhoef spelen soortgelijke problemen welke moeten worden opgelost. Door een uitgekiend peilbeheer is al veel mogelijk en dat betekent een nauwe samenwerking met het waterschap, welke voor de moeilijke taak staat de zorg voor de natuurgebieden te combineren met de agrarische belangen in het Vechtplassengebied.